

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete, Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i
fritidshem, 15 hp
VT24
Fakulteten för lärarutbildningar

Utevistelsen en del av fritidshemmets undervisning - En fenomenografisk studie

Therese Andersson

Författare

Therese Andersson

Titel

Utevistelsen en del av fritidshemmets undervisning – En fenomenografisk studie

Engelsk titel

Outdoor activities as part of after-school care education - A phenomenographic study

Handledare

Lina Hellberg

Bedömande lärare

Marlene Bjärehed

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

Studiens syfte handlar om att få en bild av hur personal i fritidshemmet uppfattar undervisningen som bedrivs under utevistelse. Som metod har semistrukturerade intervjuer använts och samtliga intervjuer genomfördes fysiskt. Studiens teoretiska utgångspunkt är fenomenografi. Fenomenografin specialiserar sig på just uppfattningar kring ett valt fenomen. Fortsatt har analysen i studien genomförts efter en fenomenografisk sjustegsmodell. Resultatet är uppdelat i kategorier enligt följande: undervisningsbegreppet, utevistelsen som potentiell utgångspunkt, när och vem använder utomhusmiljön samt informell och formell undervisning. Resultatet visar att informanterna ser utevistelsen som en potentiell utgångspunkt för att bedriva undervisning utomhus. Vidare visar resultatet att det är informell undervisning som i största mån utförs i fritidshemmen under utevistelsen. Framtida forskning kan vidare undersöka hur begreppet undervisning kan användas och bör användas på våra fritidshem, för att bli en given del av verksamheten. Undervisningsbegreppet finns med både i *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet* (Skolverket, 2022) samt i skollagen

(SFS 2010:800, 14 kap), men ändå är det inte ett självklart begrepp för personalen som är verksam på våra fritidshem.

Ämnesord

Fenomenografi, fritidshem, undervisning, utevistelse, utomhusmiljö, utomhuspedagogik

Author

Therese Andersson

Title

Outdoor activities as part of after-school care education - A phenomenographic study

Supervisor

Lina Hellberg

Assessing teacher

Marlene Bjärehed

Examiner

Sara Lenninger

Keywords

Phenomenography, school-age educare, teaching, outdoors, outdoor environment, outdoor pedagogy.

Förord

Jag vill börja med att säga *TACK* till alla som på ett eller annat sätt gjort detta arbete möjligt att genomföra.

Ett extra *TACK* till min älskade familj och sambo som stöttat mig genom mina tre år av studier.

Therese Andersson

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Syfte	8
1.2 Frågeställning	8
1.3 Begreppsförklaring	9
2. Forskningsöversikt	10
2.1 Undervisning i fritidshemmet	10
2.2 Undervisning i utomhusmiljön	12
3. Teoretiskt perspektiv	14
3.1 Fenomenografisk ansats	14
3.2 Uppfattningar och utfallsrum	14
3.3 Första och andra ordningens perspektiv	15
3.4 Fenomen, vad och hur	16
4. Metod	17
4.1 Fenomenografisk intervju	17
4.2 Urval	18
4.3 Genomförande	19
4.4 Etiska ställningstagande	19
5. Bearbetning och analys	21
5.1 Analysmetod	21
6. Resultat	24
6.1 Undervisningsbegreppet	25
6.2 Utevistelsen som potentiell utgångspunkt	27
6.3 När och vem använder utomhusmiljön	29
6.4 Informell och formell undervisning	31
6.5 Sammanfattning av resultat	34
7. Diskussion	35
7.1 Metoddiskussion	38
7.2 Förslag på vidare forskning	40
Referenslista	41
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. Inledning

Egna erfarenheter från fritidshemmets verksamhet pekar på att eleverna tillbringar en stor del av sin tid i fritidshemmet utomhus, vilket väckt ett intresse att studera undervisningen som bedrivs under elevernas utevistelse. Av egen erfarenhet hamnar personal på fritidshem lätt i att eleverna får ha fri lek när det är utevistelse för att personal anser att eleverna behöver springa av sig eller av orsaker som att det är för stora barngrupper för att vistas samtidigt inomhus i lokalerna.

Fritidshemmets verksamhet relateras många gånger till elevernas sociala utveckling och skolan till lärande (Rohlin, 2017). När eleverna befinner sig i fritidshemmets verksamhet fortsätter lärandet. Lärandet fortsätter för eleverna men under andra former. Ännu är inte begreppet undervisning ett självklart begrepp för personal på fritidshem. Däremot har synen kring begreppet undervisning förändrats den senaste tiden, då det diskuteras mer och mer kring att det även sker undervisning på fritidshemmet. Det är först under det senaste decenniet som uppdraget kring att undervisa har uppstått i fritidshem (Ackesjö & Haglund, 2021). Det innebär att de aktiviteter som eleverna utövar på fritiden vävs samman med undervisningen, som bedrivs på fritidshemmet. Det som nu sker är att undervisningsbegreppet antar en ny form, med fritidshemmet som en del av konceptet (Rohlin, 2017). I Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet Lgr22 (2022, s. 25) lyfts undervisningsbegreppet under kapitel 4 Fritidshemmet;

”Undervisningen i fritidshemmet ska utgå från den värdegrund och det uppdrag samt de övergripande mål och riktlinjer som framgår av del 1 och 2 i denna läroplan. Denna del kompletterar del 1 och 2 genom att förtydliga syftet med och det centrala innehållet i undervisningen i fritidshemmet. Begreppet undervisning ska ges vid tolkning i fritidshemmet där omsorg, utveckling och lärande utgör en helhet.”

Det står också tydligt att undervisningen på fritidshemmet ska erbjuda eleverna en variation av uttrycksformer, arbetssätt och lärmiljöer, vilket även innefattar utomhusmiljön. I fritidshemspersonalens uppdrag ingår att inspirera eleverna till

att hitta nya intressen (Lager & Brännberg, 2022), till exempel att få eleverna att våga prova nya saker och därmed stötta eleverna i deras utveckling. I utomhusmiljön kan personalen arbeta med detta tillsammans med eleverna.

Utevistelsen förekommer vid flera tillfällen under skoldagen som inslag i undervisningen och kan ses som något som är självklart i verksamheten. Genom att både elever och lärare i en större utsträckning lämnar den formella platsen för lärandet, skolbyggnaden och i sin tur ge sig ut i den närliggande naturen för att skaffa sig primära erfarenheter (Szczepanski, 2007), kan dessa erfarenheter sedan användas i undervisningen på fritidshemmet. Även Lgr22 (Skolverket, 2022) lyfter att fritidshemmet ska arbeta med att utforska händelser och samband i bland annat naturen och samhället. Det ska alltså vara ett naturligt inslag i fritidshemsverksamheten för eleverna.

Det som däremot skiljer fritidshemmets styrdokument från den obligatoriska skolans styrdokument är att fritidshemmets undervisning ska erbjuda en meningsfull fritid och rekreation utifrån en frivillighet hos eleverna (SFS 2010:800, 14 kap. 2 §). Genom utgångspunkten ovan kring att undervisningsbegreppet är relativt nytt inom fritidshemmets verksamhet vill jag undersöka fritidspersonals uppfattningar kring den undervisning som bedrivs på fritidshemmet under utevistelsen.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka fritidspersonalens uppfattningar kring den undervisning som bedrivs på fritidshemmet under utevistelsen.

1.2 Frågeställning

- Hur ser personal i fritidshemmet på att bedriva undervisning under utevistelsen?
- Vilken form av undervisning upplever personalen bedrivs under utevistelsen i fritidshemmet?

1.3 Begreppsförklaring

Under denna rubrik beskrivs centrala begrepp i studien.

- *Utevistelse* - Den tid där eleverna vistas ute på skolgård eller i närmiljön tillsammans med ansvarig fritidspersonal.
- *Utomhusmiljö* - Miljön som innefattar skolgården.
- *Närområde* - Området i närheten av skolan/skolgården, dit eleverna får gå under den formella undervisningen tillsammans med fritidspersonalen.
- *Undervisning* - Formella aktiviteter som organiseras och sker i fritidshemmets verksamhet. Det kan också innefatta situationer där informella aktiviteter uppstår. I Skollagen beskrivs undervisning som en målstyrd process, som leds av lärare mot specifika mål som anges i andra bestämmelser som ansluter till Skollagen (SFS 2010:800, 1 kap. 3§).
- *Utomhusundervisning* - Innebär att använda andra rum, platser och sammanhang för att förstärka lärandet och utvecklingen hos elever (Szczepanski, 2013).
- *Personal på fritidshem* – All personal som är verksam i fritidshemmets verksamhet, oavsett erfarenhet eller utbildning.

2. Forskningsöversikt

I detta avsnitt kommer tidigare forskning kring undervisning i fritidshemmet och undervisning i utomhusmiljö presenteras. För att kunna besvara studiens forskningsfråga, har urvalet av studier avgränsats. I forskningsöversikten används artiklar, tidskrifter som är lämpliga för begreppet undervisning på fritidshemmet samt undervisning i utomhusmiljö. Syftet med den tidigare forskningen är att skapa en förståelse till undervisningsbegreppet och undervisningen som sker i fritidshem kopplat till utevistelsen.

2.1 Undervisning i fritidshemmet

Lager (2018) beskriver fritidshemmets reformer som skett sedan 1980-talet, där fritidshemmets uppdrag har förflyttats från ett omsorgsuppdrag till ett stärkt utbildningsuppdrag. Under de senaste åren har undervisningsbegreppet blivit en del av fritidshemmets verksamhet. Här anser Lager (2015) att fritidshemmets verksamhet befinner sig i ett spänt läge mellan en socialpedagogisk dialog och en utbildningsdialog. Som tidigare nämnts har fritidshemmets uppdrag tidigare haft fokus på omsorg, sociala förmågor, relationer samt fostran och nu förväntas fritidshemmet möta skolans fokus som är mål, individuella presentationer samt bedömning. Anderssons (2013) samt Närvänen och Elvstrand (2014) pekar på att det finns en viss tveksamhet hos lärare i fritidshem att ta till sig samt att använda undervisningsbegreppet i sin verksamhet. Det skulle kunna böttna i att begreppet känns för snävt och att det finns en vilja att använda bredare begrepp för sina aktiviteter (Ackesjö & Dahl, 2022).

Eftersom undervisningsbegreppet blivit en del av fritidshemmet har intresset ökat, i Sverige såväl som i många andra länder, kring aktiviteter som stödjer elevernas lärande utanför den officiella skoldagen (Ljusberg & Holmberg, 2019).

Aktiviteter som fungerar under friare former i fritidshemmets verksamhet kompletterar den traditionella utbildningen som sker under elevernas skoldag. Fritidshemspersonal lyfter trots allt att frivilligheten även gäller för planerade aktiviteter och är ett erbjudande som eleverna kan välja under sin vistelse i fritidshemmet (Perselli & Haglund, 2022). Fritidshemmets verksamhet ska utgå

från elevernas intresse, behov och bygga på frivillighet. Organisationen kring aktiviteter som stödjer lärande organiseras på olika sätt, men har som gemensam nämnare att de är en förlängning eller ett komplement till den traditionella utbildningen i skolan (Ljusberg & Holmberg, 2019). Undervisningen förlängs och fortsätter på fritidshemmet, men under andra former och bygger på en frivillighet för eleverna. Ackesjö och Haglund (2021) anser att undervisning handlar om organiserat lärande och är en aktivitet som genomförs av någon med tydliga och medvetet valda metoder och innehåll. Vidare anser de att undervisning alltid står i relation till lärande, lärande är dock inte det samma som undervisning. De lyfter också att undervisning alltid syftar till lärande men lärande kan ske utan undervisning.

Fritidshemmets verksamhet ska möjliggöra att eleverna känner delaktighet och personalens förhållningssätt är en bidragande faktor till detta (Jonsson, 2018). Som tidigare nämnts har fritidshemmets uppdrag haft fokus på bland annat omsorg och fostran. I jämförelse med skolans utbildningsverksamhet där det ingår både undervisning och fostran (Uljens, 1997). Att skilja dessa två delar åt är svårt och kan vara utmanande för personal i fritidshem, då social utveckling och värdegrundsarbete varit centralt i verksamheten (Ackesjö & Haglund, 2021). Skolan och fritidshemmet är två olika verksamheter och måste få fortsätta vara så. Enligt Boström et al. (2015) framträder inte undervisningen på samma tydliga sätt i fritidshemmet som den gör i skolan, då fritidshemmet leds av informella lärprocesser. Vidare lyfter författarna att det informella lärandet på fritidshemmet ses av många som en av fritidshemmets styrkor, där variationen i undervisningen samt frivilligheten bringar motivation och lust att lära hos eleverna. I fritidshemsverksamheten förekommer det även formell undervisning, vilket syftar till lärande för någon annan, formell undervisning är planerad, leds av personal och utgår från ett medvetet valt innehåll från personalens sida. Innehållet utvecklas sedan med hjälp av olika metoder (Ackesjö & Haglund, 2021). Här styr vad elevgruppen behöver, vilken lärmiljö som finns tillgänglig och passar bäst samt vilket material som är lämpligt för aktiviteten. Någonstans handlar det om att personal på fritidshem skapar en ”vi” känsla och får alla elever att känna sig delaktiga i undervisningen. Wernholm (2023) anser att det kan vara problematiskt

för eleverna att känna delaktighet, eftersom personalen har ansvar för alla elever, även de med särskilt stöd, där personalen behöver lägga fokus på enskild individ. Det gäller för personalen att finna en balans mellan individens behov och gruppens eftersom undervisningen på fritidshem ska vara grupporienterat och utgå från elevgruppen i sin helhet.

2.2 Undervisning i utomhusmiljön

Som en del i undervisningen på fritidshemmet blir det naturligt att arbeta med närmiljön och vistas utomhus som ett inslag i undervisningen. Elever utvecklas genom lek men också genom utforskande av sin närmiljö (Sandberg, 2009). Elever tillbringar flest vakna timmar i skolmiljön eller på fritidshemmet. Det gör att det blir intressant att lyfta ambitionerna för elevers utevistelse, men också vilka möjligheter skolans omgivning erbjuder eleverna (Sandberg, 2009). Att använda utomhusmiljön som ett naturligt inslag i undervisningen på fritidshemmet gör att eleverna ges möjlighet att lära känna sin närmiljö och skapa en trygghet då utemiljön kan bidra med olika möjligheter för undervisning. Genom det platsrelaterade mötet med utomhusmiljön kan detta möte fungera som en brygga mellan teori och praktik när det kommer till lärande och undervisning (Szczepanski & Andersson, 2015). Det innebär att eleverna ges möjlighet att ta del av både praktiska moment och teoretiska för att skapa en bredd i sin utveckling och sitt lärande. Mötet med naturen bidrar till att samspelet mellan olika lärmiljöer blir allt tydligare då de möjliggör en verklighetsanknytning i undervisning och lärande (Szczepanski & Andersson, 2015). Genom att använda utomhusmiljön i undervisningen, skapas andra möjligheter för eleverna, som de direkt kan koppla till livet i samhället. Utomhusundervisning innebär att använda andra rum, platser och sammanhang för att förstärka lärandet och utvecklingen hos elever (Szczepanski, 2013). Exempel på det är skolgården och närområdet i ren allmänhet.

Szczepanski (2013) menar att forskning visar på att fritidshem upplevs ha större utrymme och möjlighet att använda utomhusmiljön i sin undervisning jämfört med lärare under skoltid. En orsak till detta sägs vara att många lärare saknar egna relationer till närmiljön, vilket medför svårigheter att knyta an till lärmiljöer

utomhus i undervisningen för lärarna. För att utomhusmiljön ska användas i undervisningen behöver personalen bekanta sig med närmiljön och därefter använda den i sin undervisning.

Även om både lärare och fritidshemspersonal har samma tillgång till gröna skolgårdar av hög kvalitet är det oftare fritidshemspersonalen som använder utomhusmiljön i sin undervisning (Faskunger et al., 2018). För att personal på fritidshem ska kunna använda utomhusmiljön i sin undervisning på bästa sätt krävs det viss förståelse eller kunskap kring utomhusmiljön. Därför är skolgårdens utförande viktig och möjligheterna till att använda sin närmiljö i undervisningen för personalen i fritidshem (Faskunger et al., 2018).

Barn som har tillgång till gröna och varierande utomhusmiljöer är friskare, leker mer varierande lekar och utvecklar bättre koncentrationsförmåga än barn som befinner sig i konstgjorda och mindre stimulerande utomhusmiljöer (Szczepanski, 2007). När elever och personal befinner sig utomhus sker det undervisning som tar sin form genom lek och olika aktiviteter. Genom att använda sig av utomhuspedagogik i sin undervisning kan ett samspel mellan känsla, handling och tanke uppstå (Szczepanski et.al., 2007). Det praktiska och teoretiska går hand i hand med varandra och skapar en tydlighet för eleverna i deras lärande.

Szczepanski (2008; 2013) skriver att många lärare ser ytorna som finns utomhus som en fördel för eleverna då de kan röra sig mer fritt och att lärarna upplevde att eleverna fick använda sina sinnen mer. Hjärna och kropp kopplas samman och det sker ett samspel mellan lärandet utomhus jämte arbetet som sker i klassrummet. Här kommer Szczepanski fram till att skogen är den plats som symboliserar ett lärande utomhus och är den plats som kompletterar övrig undervisning. I Fägerstams (2013) studie nämns att lärarna upplever att eleverna får med sig kunskap efter ett utomhusprojekt i likhet med Szczepanskis (2008) studie, där resultatet visat på att elever upplever att kunskapen fastnar hos eleverna och stannar längre.

3. Teoretiskt perspektiv

I följande avsnitt kommer studiens teoretiska forskningsansats, fenomenografi att presenteras. Det centrala inom fenomenografin är att få kunskap om hur människor uppfattar olika fenomen genom deras olika synvinklar av verkligheten (Marton, 1981).

3.1 Fenomenografisk ansats

Valet av teoretisk forskningsansats i relation till syftet motiveras utifrån studiens fokus på personals uppfattningar kring den undervisning som bedrivs i fritidshem under utevistelsen. Syftet är att synliggöra samt lyfta fram olika uppfattningar kring samma fenomen, det betyder att i denna studie är målet inte att ta reda på vad fenomenet undervisning i utomhusmiljö är. Fenomenografin är en ansats snarare än en teori, då fenomenografin formulerar, identifierar och hanterar vissa typer av forskningsfrågor, som speciellt intresserar sig för frågor gällande lärande samt förståelse i en pedagogisk miljö (Marton & Booth, 2000). I en fenomenografisk studie är man inte i första hand intresserad av en enskild människas uppfattning kring ett fenomen, utan det är variationerna i hur människor uppfattar ett fenomen som är av intresse (Marton & Booth, 2000). För att uppnå detta kan semistrukturerade intervjuer genomföras (Dahlgren & Johansson, 2019).

3.2 Uppfattningar och utfallsrum

Enligt Kroksmark (2007) är ett fenomen det som visar sig och fenomen visar sig olika beroende på vilka möjligheter respektive människa har att närma sig fenomenet. Det innebär att människan kan uppfatta ett fenomen olika beroende på bakgrund och erfarenhet (Uljens, 1989). Samma fenomen kan alltså ha olika betydelse för olika människor. I denna studie är det personalen i fritidshemmets uppfattningar kring fenomenet undervisning i utomhusmiljön som är i fokus.

Det mest centrala inom fenomenografin är uppfattningsbegreppet, då det pekar på den vetenskapliga nivån och samtidigt ger en speciell innebörd åt kunskapsbegreppet (Kroksmark, 2007). Fenomenografin lägger inte fokus på hur något egentligen är, utan intresserar sig i stället för att förstå hur något kan

uppfattas ur ett mänskligt perspektiv (Kroksmark, 2007). Genom att lyfta variationerna som finns i uppfattningar, skapas en djupare förståelse samt kunskap för hur människor tänker kring olika fenomen. Då varje människa upplever nya erfarenheter under livets gång medför det förändringar kring hur de förstår ett specifikt fenomen. Dahlgren och Johansson (2019) beskriver att en uppfattning är ett sätt att förstå eller pröva något. Argumentet för fenomenografin som forskningsansats är att det kan tänkas att personal på fritidshemmet uppfattar undervisning i utomhusmiljön på olika sätt beroende på deras bakgrund och upplevelser. Inom fenomenografin utgår man från att människor uppfattar fenomen i omvärlden olika och denna samling av uppfattningar kallas inom fenomenografin för utfallsrum (Dahlgren & Johansson, 2019).

3.3 Första och andra ordningens perspektiv

Inom fenomenografin förekommer första och andra ordningens perspektiv. Enligt Marton (1981) beskrivs första ordningens perspektiv som aspekten av; forskaren beskriver aspekter av verkligheten som hen anser är av intresse. När det handlar om andra ordningens perspektiv, har forskaren fokus på att undersöka människors uppfattningar i förhållande till ett specifikt och förutbestämt fenomen. Här läggs inte bara fokus på att undersöka själva fenomenet och vad som är rätt eller fel, utan hur människor uppfattar olika fenomen (Marton & Booth, 2000).

I forskning där en kvalitativ ansats använts, kan en utgå från båda perspektiven. När det handlar om en fenomenografisk undersökning används alltid andra ordningens perspektiv (Marton & Booth, 2000; Uljens, 1989). Andra ordningens perspektiv i studien handlar om vad den personal på fritidshem som deltagit i studien säger och hur de uppfattar den undervisning som bedrivs på fritidshemmet. Fenomenografin ser som sin uppgift att beskriva variationerna som framkommer, utifrån människors uppfattningar kring ett valt fenomen. Studiens uppgift blir att skriva fram personalens olika uppfattningar kring det valda fenomenet, vilket bildar resultatet för studien.

3.4 Fenomen, vad och hur

Uljens (1989) delar upp fenomenen i två kategorier, primära och sekundära. Primära fenomen är tydliga och märkbara till skillnad från sekundära. Primära fenomen kan vara till exempel en bild av något. Sekundära fenomen uttrycks genom tal och bildas genom en gemensam verklighet, som i sin tur kan variera från människa till människa. I denna studie har uppfattningar av det sekundära fenomenets sort undersökts, vilket innebär att en begränsad uppsättning av uppfattningar har samlats in från en grupp individer. Deras olika uppfattningar kan inte kopplas till något specifikt, eftersom deltagarna i studien inte har tagit del av eller upplevt samma erfarenheter i den levda världen. Det Uljens (1989) anser är att informantens sätt att samtala (hur) kring ett fenomen, begränsar informantens sätt att uppfatta fenomenets innehåll (vad). Vidare anser Uljens att människans personliga erfarenhetsvärld spelar roll när det kommer till hennes sätt att uppfatta på ett bestämt sätt i ett sammanhang där lärande sker. Det tydliggör att det handlar om hur människan ser på ett fenomen som avgränsar vad vi ser (Uljens, 1989).

Eftersom det är informanternas uppfattningar som analyseras av författaren, så betraktas resultatet i ytterligare ett steg. Genom författarens ögon där författarens värderingar, erfarenheter också vidare tar sig uttryck. Personal på fritidshem som deltar i studien redogör för sina uppfattningar kring hur de uppfattar fenomenet undervisning i utomhusmiljön och detta utgå i sin tur från vad de anser att de ser. Det gör att informanternas olika uppfattningar (hur) kring studiens fenomen skrivits fram och här har jag utgått från det som informanterna har sagt (vad).

4. Metod

I följande avsnitt presenteras metod, urval och genomförande kopplat till studien, avslutningsvis beskrivs etiska ställningstaganden.

4.1 Fenomenografisk intervju

Studiens valda metod är semistrukturerade intervjuer. Denscombe (2018) beskriver att intervjuer är den metod som kan ge fördelaktig utdelning när det handlar om att undersöka komplicerade fenomen så som uppfattningar eller erfarenheter. Det är en effektiv metod eftersom personerna som intervjuas kan bidra med sina erfarenheter kring fenomenet som undersöks. Semistrukturerade intervjuer innebär enligt Denscombe (2018) att forskaren är flexibel när det kommer till frågornas ordningsföljd och låter respondenten förkovra sig i sina idéer och synpunkter under intervjuens gång. I denna studie har därför individuella intervjuer genomförts med sju personer. Alla är verksamma antingen på låg- eller mellanstadiets fritidshem. Under genomförandet av intervjuerna var det informanternas svar som styrde ordningen på frågorna, vilket ledde till att frågorna uppkom i olika ordning vid respektive intervju. Vid ett par av intervjuerna ställdes följdfrågor för att få ett djupare svar. Under en individuell intervju är det just uppfattningar och synpunkter från en källa som kommer fram (Denscombe, 2018). Eftersom det är just variationen i uppfattningar som är av intresse i resultatet, har det möjliggjort jämförelse av respondenternas uppfattningar som sedan har bildat utfallsrum.

En fenomenografisk intervju är halvstrukturerad, vilket innebär att det kan göras justeringar under pågående intervju. Följdfrågor kan ställas till respondenterna för att få mer djupgående svar. Det innebär att fokus läggs på den intervjuade och hans åsikter samt att svaren blir mer öppna. Vid fenomenografiska intervjuer är det synnerligen viktigt att den som intervjuar får ett så givande svar så möjligt, något som sker via tekniker som kallas probing och ickeverbal-probing (Dahlgren & Johansson, 2019).

Dahlgren och Johnsson (2019) beskriver att probing innebär att intervjuaren kan ställa följdfrågor till respondenten, för exempel ”Kan du ge något exempel?” eller ”Hur menar du?”. Intervjuaren kan också använda sig av ickeverbal-probing för att få respondenten att utveckla sitt svar, det innebär att intervjuaren använder sig av ansiktsuttryck eller nickar för att visa respondenten att hen är med på vad som sägs och lyssnar vidare på vad som kommer sägas. Vidare menar de att det är nödvändigt att spela in fenomenografiska intervjuer, för att omarbete innehållet i intervjuerna, därefter skrivs det transkriberade materialet ut i sin helhet så att analysen av materialet kan göras grundligt. Under pågående intervjuer har probing använts i form av följdfrågor som till exempel ”Har du något exempel på någon aktivitet som ni brukar genomföra utomhus?” eller ”Hur fångar ni upp det spontana som uppkommer under utevistelsen?”.

4.2 Urval

Studien utgår från en blandning av ett bekvämlighetsurval och ett subjektivt urval. Bekvämlighetsurval innebär enligt Christoffersen och Johannessen (2015) att undersökaren väljer informanter efter hur lätt de är att få tag på dem, undersökaren gör det som är enklast och mest bekvämt. När det kommer till subjektivt urval innebär det att undersökaren handplockar informanterna, utefter deras relevans och erfarenheter för fenomenet som ska undersökas (Denscombe, 2018).

Ett subjektivt urval har använts då informanterna handplockats och valts ut utifrån vetskapen att de är verksamma inom fritidsverksamheten och bedriver undervisning på fritidshem under utevistelsen. I studien har ett bekvämlighetsurval också använts då studien har begränsats till informanter som är verksamma i samma kommun. Det har inte lagts någon större vikt vid vilken utbildning personalen som arbetar på fritidshem har, då det viktiga i studien är att de är verksamma i fritidshemsverksamheten och bedriver undervisning i utomhusmiljön. Det gjordes däremot medvetna val kring att intervjua personal på olika skolor för att öka möjligheten att få fram fler variationer av uppfattningar. Skolorna har olika förutsättningar när det kommer till storlek och utformning av

skolgård, närheten till annan form av natur så som parker, grönområde och liknande. Skolornas geografiska placeringar skiljer sig en del trots att de ligger i samma kommun. Personal som intervjuats arbetar med olika åldrar på eleverna har gjort att variationerna av uppfattningar skiljer sig. För att hålla tidsramen har sju intervjuer genomförts.

4.3 Genomförande

Bekanta till mig eller personer som jag visste var verksamma i fritidshem i den aktuella kommunen tillfrågades om medverkan i studien. Ett informations- och samtyckesbrev skickades ut till de som visade intresse att delta i studien. Sju informanter, på fyra olika skolor deltog senare i intervjuerna. Efter överenskommelse, inbokat datum och tid för intervjuerna skickades informationsbrevet ut till samtliga rektorer via mejl, detta för kännedom om att intervjuer skulle genomföras på deras skola. Under intervjuerna fördes stödanteckningar för att förtydliga utsagorna och som stöd i analyseringsprocessen. Ljudinspelningar via diktafon gjordes på samtliga intervjuer för att intervjuerna skulle finnas sparade inför analysarbetet. När det kommer till ljudupptagning så finns det en stor fördel då hela intervjun blir permanent och hela intervjun dokumenteras (Denscombe, 2018). Samtliga intervjuer har genomförts på informanternas arbetsplats under arbetstid, för att ge informanterna möjlighet att känna en trygghet under intervjun. Intervjuernas längd varierade något, den kortaste varade i 15 minuter och den längsta i 25 minuter. Varje intervju genomfördes i mindre rum, där endast respektive informant och intervjuutövaren befann sig. Samtliga intervjuer startade med intervjufråga ett (bilaga 2), därefter varierade ordningen på frågorna, utefter informanternas svar och samtal.

4.4 Etiska ställningstagande

Eftersom intervjuer genomförts i studien, har ett informationsbrev (avsnitt 4.3) skickats ut. I informationsbrevet framgår det tydligt information som informanterna behöver och har rätt till att veta före deltagande i studien (Patel & Davidson, 2019). Hänsyn har tagits utefter de fyra huvudkrav (informationskravet,

samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet) som Vetenskapsrådet (2002) har tagit fram. När det gäller informationskravet så behandlar det praktisk information som gäller studiens syfte, metoder samt förväntade resultat (Denscombe, 2018). Det är helt frivilligt att delta i studien och de som deltagit har fått skriva på en samtyckesblankett (bilaga 1) som beskriver att det är frivilligt, konfidentiellt och att deltagaren själv besitter rätten att avbryta deltagandet i studien. Ett samtyckeskrav kan användas till att informera respondenten om studien enligt informationskravet men också för att deltagaren ska få samtycka om sitt deltagande i studien (Denscombe, 2018). Innan genomförandet av intervjuerna klargjordes studiens syfte för informanterna. Svaren som gavs vid intervjuerna har hanterats konfidentiellt, vilket betyder att informanterna ej går att identifiera eller koppla ihop med vilken skola de är verksamma på (Patel & Davidson, 2019). Redan vid transkriberingen har samtliga informanter fått fiktiva namn. Nyttjandekravet är det fjärde kravet och det innebär att den information som samlats in endast får användas till detta forskningsprojekt (Patel & Davidson, 2019). Efter avslutat projekt kommer allt material förstöras.

5. Bearbetning och analys

I följande avsnitt beskrivs bearbetning och analys av det empiriska materialet som samlats in och transkriberats från intervjuer.

5.1 Analysmetod

En fenomenografisk analys består av flera steg som sammanställs och utgör en grund för att undersöka likheter och skillnader i utfallsrummet. Enligt Dahlgren och Johansson (2019) kan den fenomenografiska analysen delas in i fem till sju olika steg. Här har sjustegsmodellen som Dahlgren och Johansson (2019) beskriver i sin bok valts som utgångspunkt.

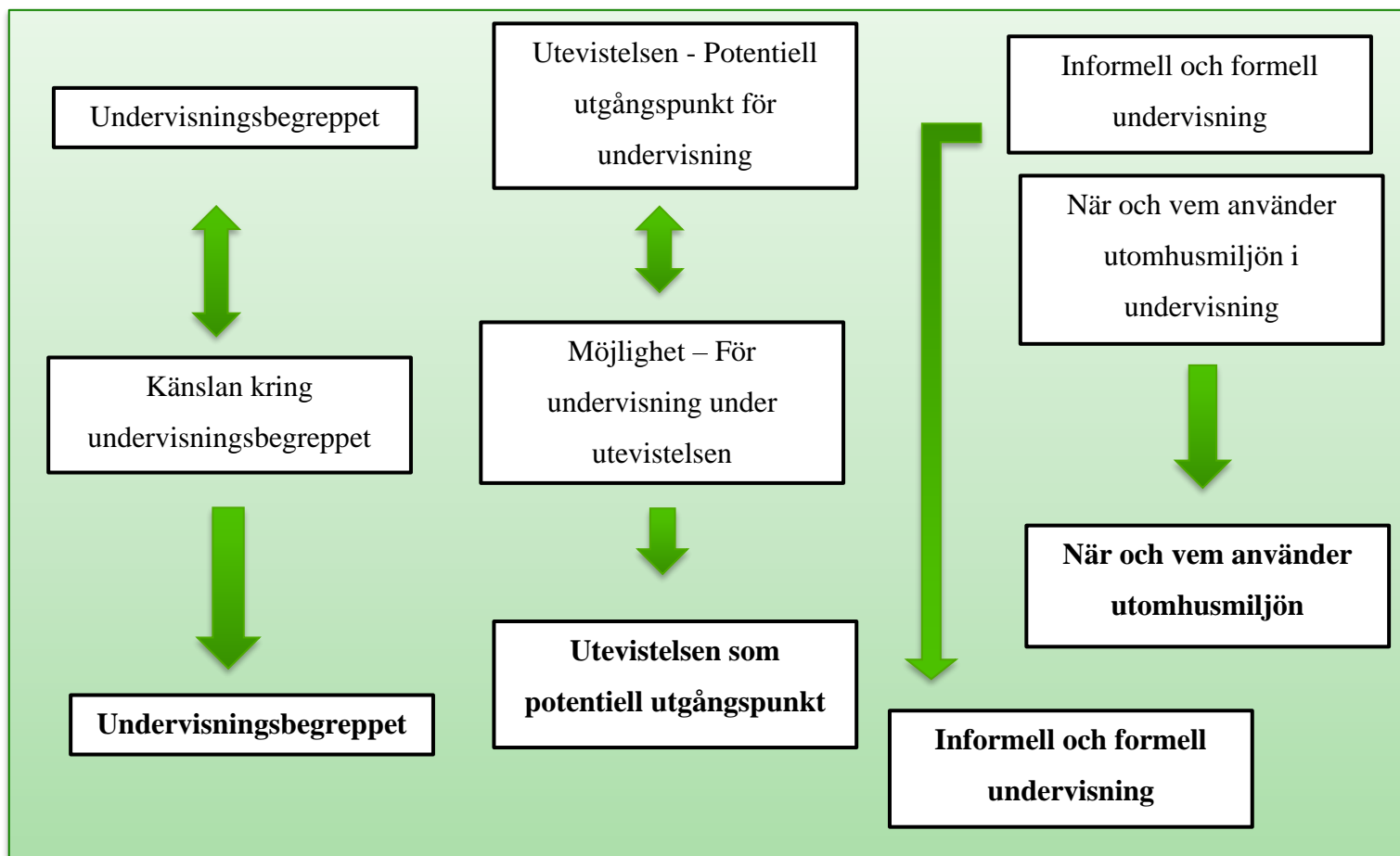
Första steget i analysmodellen handlar om att bekanta sig med materialet, där ett fenomen identifieras, vilket gjorts genom att genomföra samtliga intervjuer under en begränsad tid. Kort efter genomförandet av intervjuerna transkriberades intervjuerna, sedan lästes det transkriberade materialet igenom flera gånger för att göra mig bekant med innehållet, en del av den så kallade aktiva analysen av materialet. Samtliga intervjuer skrevs ut för att enkelt kunna bläddra och läsas om och om igen. Andra steget i analysarbetet blev att markera ut de betydelsefulla uppfattningarna från intervjuerna och därefter har författaren markerat med vald färg de uppfattningar som framträdde som mest betydelsefulla i relation till studiens syfte och frågeställningar. Här har författaren utgått från följande:

- Respondenternas uppfattningar av begreppet undervisning
- Hur respondenterna känner inför undervisningsbegreppet kopplat till fritidshemmet
- Respondenternas uppfattningar kring om utevistelsen är en potentiell utgångspunkt för fritidshemspedagogisk undervisning
- Respondenternas uppfattningar kring deras möjligheter att bedriva undervisning i utomhusmiljön

- Hur respondenterna uppfattar följande påstående: ”Personal på fritidshem upplevs ha större utrymme och möjlighet att använda utemiljön på ett helt annat sätt i sin undervisning än lärarna under skoltid”
- Om respondenterna landar mest i informell eller formell undervisning och deras uppfattningar kring orsaken

När de mest betydelsefulla uppfattningarna var markerade i intervjuerna var det dags för det tredje steget i modellen, som innebär att författaren markerade ut likheter och skillnader i intervjuerna. Tredje steget tog lite längre tid och materialet behövde läsas ytterligare några gånger. Anteckningar fördes som stöd för att tydliggöra och sammanställa likheter samt skillnader. När likheter och skillnader hade plockats ut, vilket gjordes genom att de markerades med olika färger i det transkriberade materialet, så sammanställdes dessa i punktform. Anteckningarna har sedan varit ett stöd i analysarbetet som lett in på steg fyra i modellen, som handlar om grupperingar, där forskaren grupperar de olika uppfattningar i kategorier. Återigen har färgkodning med överstryckningspennor använts för att särskilja kategorierna åt och vem av respondenterna som sagt vad.

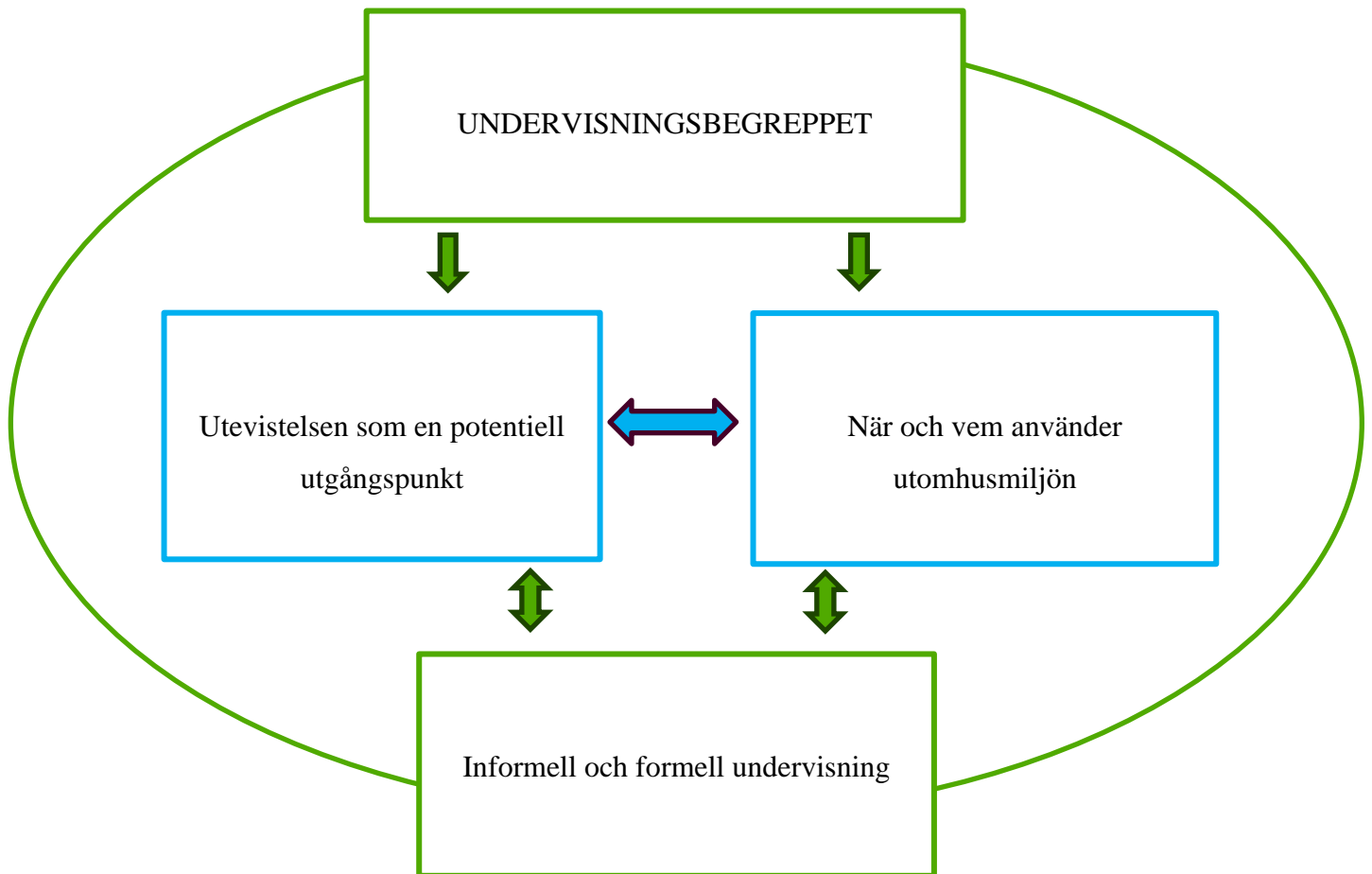
Femte steget i den fenomenografiska analysmodellen innebär att författaren betonar kategorierna, där kärnan av likheter mellan kategorierna urskiljs, vilket jag har gjort genom att färgmarkera i kategorierna. Sammanställt kategorierna i punktform för att få en tydligare bild över vilka tänkbara kategorier som hittades. Till en början upplevde jag det klurigt att se de olika kategorierna i intervjuerna, vilket gjorde att jag förde anteckningar bredvid. Uppfattningarna skrevs ned i olika grupper som så småningom ledde fram till kategorier. Till en början kunde fem kategorier identifieras som sedan resulterade i sex olika kategorier. Steg sex innebär att namnge kategorierna, där det mest signifikanta skillnaderna i materialet ska framträda. Slutligen granskade och jämförde författaren materialet för att se om det ryms i flera kategorier, kontrastiv fas, vilket genomfördes genom att läsa igenom anteckningarna flera gånger. Efter att ha gått igenom sista fasen så kunde jag sammanföra några av kategorierna och landade slutligen i fyra kategorier. Eftersom studien har en fenomenografisk ansats är utfallsrummen, studiens resultat (Dahlgren & Johansson, 2019).

Figur 1 – Beskrivning av utfallsrummen/kategorierna utifrån undervisningsbegreppet kopplat till fritidshemmets verksamhet under utevistelsen.

6. Resultat

I detta avsnitt redovisas studiens resultat utifrån analys av intervjuer. Intervjuerna har analyserats utefter Dahlgren och Johansson (2019) sjustegsmodell (avsnitt 5.1). Fokus i detta avsnitt är att skriva fram de utfallsrum(uppfattningar) och variationer som i sin tur har tolkats och analyserats fram. Detta avsnitt har sin utgångspunkt i studiens syfte och i den fenomenografiska ansatsen. Alla informanter har blivit avidentifierade redan vid transkriberingen och har fått följande namn Fredrik, Maria, Adam, Anna, Clara, Hampus och Camilla.

Figur 2 – Undervisning är det gemensamma i samtliga delar av figuren, vilket sedan bryts ner och fokus läggs på utevistelsen och utomhusmiljön. Till slut landar det i vilken form av undervisning som bedrivs under utevistelsen på fritidshemmet.

6.1 Undervisningsbegreppet

I första kategorin lyfts informanternas olika uppfattningar kring undervisningsbegreppet mer övergripande och kopplat till fritidshemmet verksamhet. Hur de känner inför begreppet och hur begreppet används på deras arbetsplatser.

Det visade sig att många av informanterna inte kände sig helt bekväma med undervisningsbegreppet, samt att det används lite olika i deras verksamheter. Majoriteten av informanterna använder inte begreppet i sina verksamheter med eleverna samtidigt som två av informanterna försöker att använda begreppet undervisning, vid exempel möten och planering.

Det är väl välkänt nu för tiden. Är man utbildad som jag, så är det ett begrepp som man har bra koll på efter utbildningen. Ett begrepp som man använder i sin dagliga planering och dagliga verksamhet (Adam).

Adam känner sig bekväm med begreppet och använder det både vid planering och i sin verksamhet med eleverna. Dock är det ett begrepp som han mest använder under skoltid då de har Friskpass (Fritids i skola). Adam har som sagt en pedagogisk utbildning i bagaget, vilket i sin tur som han själv nämner spelar roll för hur han känner inför begreppet undervisning kopplat till fritidshemmet.

Jag tycker att vi försöker använda det i verksamheten, på vår avdelning, vid möten. Men det faller sig oftast ganska platt när vi går in i den korrekta terminologin. Jag upplever att när vi försöker använda olika begrepp, så stannar vi. Vi kommer inte vidare, pratar vi gemensamt kring praktiska utförande är alla med (Anna).

Annas uppfattning kopplat till undervisningsbegreppet i sin verksamhet är att varken Anna själv eller kollegorna är speciellt duktiga på att använda begreppet. Anna beskriver också att hon inte ser något problem med det heller, då det inte blir ett naturligt inslag i verksamheten. Annas uppfattning är att hon och hennes kollegor stannar upp i sitt arbete om det blir för många begrepp, vilket kan ses som ett hinder i verksamheten. Det är många kollegor till Anna som inte verkar

känna sig bekväma med begreppet, vilket leder till att det blir naturligt att de inte använder det för att komma vidare i planeringar och olika processer.

Ja, vad ska man säga? Kanske inte när jag jobbar nej, men när man sitter och planerar olika aktiviteter så är det något jag tänker på, som vad är meningen men denna undervisning också vidare. Men när jag väl utför undervisningen så använder jag inte begreppet, det blir för mycket skola då. Vissa vill få fritids till skola och vissa vill inte. Håll oss så långt bort från skolan (Fredrik).

Fredrik är bekväm med undervisningsbegreppet, men han kopplar ihop begreppet med skolan och uttrycker att han inte vill att fritids ska bli skolifierat. Därför använder han begreppet vid planering och inte tillsammans med eleverna på fritidshemmet. Det faller inte sig naturligt att använda undervisningsbegreppet för Fredrik i fritidshemsverksamheten.

Jag tror att man har vant sig, för jag tyckte att det var jobbigt i början att det hette undervisning. Hade jag fått välja hade jag tagit bort undervisning och kallat det bara lärande. Just för att undervisning för mig är att jag besitter kunskap kring något som jag ska förmedla till eleverna medans ett lärande kan man göra tillsammans (Camilla).

Undervisningsbegreppet kopplar inte Camilla helt ihop med fritidshemmet. Camilla beskriver att hon hellre använder sig av begreppet lärande. Vidare beskriver Camilla att hon är mer bekväm med begreppet lärande och använder det i sin verksamhet som ett naturligt inslag.

Uppfattningarna kring undervisningsbegreppet är varierande och för en del är det något som är relativt nytt när begreppet kopplas till fritidshemmet och för en del är det självklart. Andra ser det som något som tillhör skolan och att genom att använda begreppet kopplat till fritidshemmet så riskerar fritidshemmet att skolifieras, vilket personalen uttrycker att de inte vill. Eftersom en del av informanterna har så kallade Friskpass under skoltid, så används begreppet under skoltid, men på fritidshemmet blir det inte lika naturligt.

6.2 Utevistelsen som potentiell utgångspunkt

Under följande kategori beskrivs informanternas uppfattningar kring utevistelsens potential när det kommer till undervisning i utomhusmiljön, samt hur de ser på sina möjligheter att bedriva undervisning i deras utomhusmiljö (skolgård och närområde).

Samtliga informanter ser utevistelsen som en potentiell utgångspunkt för fritidshemspedagogisk undervisning. Möjligheterna att kunna använda utomhusmiljön i sin undervisning skiljer sig något mellan informanterna, vilket har skapat olika utfallsrum (uppfattningar).

Absolut, jag brinner för att vara ute. Vi är ute jättemycket, speciellt under vår och sommar, då gör vi mycket ute. Vi på fritids är ute mycket och gör mycket ute. Varje måndag är vi ute och har aktiviteter. Men jag upplever att mina kollegor jobbar mer och mer för att även under skoltid ha utelektioner faktiskt (Maria).

Maria lyfter att vädret styr och under vår och sommar blir det mer undervisning utomhus. Varje måndag är det uppstyrt utomhus för eleverna och de är väl inkörda i det. Marias uppfattning är att det är fritids som använder uterummet mest i sin undervisning, medan lärarna under skoltid försöker att få in mer undervisning utomhus. Maria beskriver utevistelsen som ett självklart inslag och del i undervisningen på fritidshemmet.

Ja, det gör jag absolut. Vi är kanske ute tre gånger i veckan och då är vår Multiplan väldigt populär bland våra elever. Det blir mycket vistelse på skolgården när vi har utevistelse, men på lov också så försöker vi lämna skolgården och använda vårt närområde. Barnantal och arbetstider styr hur vi kan lägga upp vår verksamhet (Hampus).

Hampus nämner att utevistelsen är en potentiell utgångspunkt för undervisningen på deras fritidshem, men att det är barnantal kontra antalet personal samt arbetstider som styr hur de kan planera sin undervisning. Under lov och studiedagar finns det mer utrymme i verksamheten för att arbeta mer och planera andra aktiviteter som kan kopplas till utevistelsen.

Som utsagan ovan beskriver så finns det olika faktorer som påverkar hur utevistelsen ser ut och bedrivs på varje enskilt fritidshem. Närområdet och skolgårdarna ser olika ut, även om skolorna ligger i samma kommun, så skiljer sig deras geografiska plats åt.

Utemiljön är definitivt ett rum som man kan använda till otroligt mycket för ett fritidshem. Utemiljön och utevistelsen i sig är väldigt utmanande för oss som arbetar med de äldre eleverna. De är i en ålder där de gärna ser utevistelsen som ett straff och mycket av det tror jag har med att de inte har rätt utrustning i form av kläder (Anna).

Eftersom de äldre eleverna oftast inte är så sugna på att vistas utomhus, så ser Anna det som en utmaning i sitt dagliga arbete med eleverna. Att få eleverna motiverade till att vistas i utomhusmiljön. Anna anser att utomhusmiljön är bra och kan användas i undervisningen på fritidshemmet. Anna lyfter ett annat hinder som kan göra att utevistelsen uteblir eller att den måste tänkas igenom och struktureras upp för att eleverna ska nappa och tycka utevistelsen är kul. Att eleverna har rätt kläder efter vädret är A och O.

Ja, du kan nästan göra hur du vill och de som man brukar göra inomhus kan man göra utomhus, så vidare vädret tillåter det. Jag personligen har alltid brunnit för utevistelse vad det gäller samhället, ens närområde. (Camilla).

Camilla lyfter sitt intresse för samhället, att ha undervisning för eleverna kring samhället, att de får möjlighet att lära känna sin kommun och lära sig hur de ska uppföra sig i samhället. Närområdet använder Camilla mycket i sin undervisning under utevistelsen, hur de ska bete sig i trafiken, hur man betar sig på en konsthall också vidare.

Vi försöker att nischa oss när vi planerar aktiviteter. Att koppla det till något som Sverigefinnarnas dag, då får eleverna smaka på surskorpor och dansa Jenka utomhus. Det blir en form av undervisning, för att undervisa på ett lite lättsammare sätt (Camilla).

Vidare nämner Camilla att genom att koppla undervisningen till något som är aktuellt i samhället, blir det undervisning utan att eleverna nödvändigtvis ser det som undervisning. Informanterna lyfter vid flera tillfällen i intervjuerna att fritidshemmets undervisning troligen inte uppfattas som undervisning för eleverna just för att det blir under frivilliga former och under lättsammare sammanhang än under skoltid.

Ja, speciellt för de här hmm spontana händelserna som kan ske...(Fredrik).

Fredriks uppfattning är att det sker ett spontant lärande under utevistelsen och det är lätt att fånga upp i fritidshemmets verksamhet. Eftersom det bygger på elevernas intresse och behov. Samma informant nämner citatet nedan:

Här har vi jättebra utomhusmiljö egentligen i vår kommun, det finns många olika ställen där man kan bedriva undervisning, men vi kan inte göra det på det sättet som jag är vinn vid, dels på grund av vilka elever vi har i barngruppen just nu och att de ekonomiska förutsättningarna ser annorlunda ut (Fredrik).

Fredriks uppfattning är att planerad undervisning är svår eller inte går att genomföra på hans arbetsplats just nu, eftersom rätt förutsättningar inte finns. Det är A och O att förutsättningarna finns för att bedriva den undervisning som elevgruppen behöver samt har rätt till. Flera av informanterna delar denna uppfattning med Fredrik, i alla fall under vanliga vardagar i verksamheten. Några andra använder sig av närområdet på lov eller studiedagar för då tillåter verksamheten det. Fredrik väljer också att lyfta en del från sitt tidigare arbete i fritidshem där de använde utomhusmiljön på ett helt annat sätt än vad de gör nu.

6.3 När och vem använder utomhusmiljön

Samtliga informanter fick följande påstående uppläst för sig: ”Personal på fritidshem upplevs ha större utrymme och möjlighet att använda utemiljön på ett helt annat sätt i sin undervisning än lärarna under skoltid”

Uppfattningarna kring påståendet varierade hos informanterna. Några tyckte det var ett intressant påstående och höll med om det mer eller mindre rakt av. Några

informanter lyfter att andras uppfattningar är nog så som påståendet säger, men att det inte stämmer av olika anledningar.

Vi på fritids saknade salar, när vi skulle dela klassen. Ja, då sa jag att vi kan gå ut, jag tar med mig eleverna ut och tänker ett steg längre. Det upplever jag att vi på fritids gör i större utsträckning...(Clara).

Clara väljer att lyfta i sin utsaga att det ibland är brist på salar på skolan att bedriva undervisning i, då väljer fritids att gå ut och använda utemiljön i undervisningen. Clara nämner också följande utsaga senare i intervjun:

Men jag kanske är trångsynt? Men min uppfattning av lärarna är att de inte gör det på samma vis medan vi som arbetar på fritids har ett friare tankesätt tänker jag, liksom att man väljer att gå ut... Vi har ett mer informellt tänk, men sen kan det kanske vara genom vår utbildning, jag vet inte. Medan lärarna har ju mer formellt, de är mer katederklassrumsundervisning än vad vi har. Sedan är det upp till var och en pedagog att tänka så (Clara).

Personal på fritidshemmet har kanske en utbildning i hur man använder utemiljön till lärande...(Anna).

Claras uppfattning är att det är fritids som ofta väljer att lämna skolbyggnaden och lärarna trivs bra i sitt klassiska klassrum, med sin tavla och allt material som de har i klassrummet. En möjlig anledning till detta kan vara de olika utbildningarna. Clara och Anna lyfter olikheter mellan utbildningarna. Att tankesättet som finns hos personal på fritidshemmet kring utomhusmiljön kan ha att göra med deras utbildning och samma för lärarna i skolan. Att deras utbildningar ser olika ut.

Jag skulle nog säga att det är upp till var och en personal. För jag har stött på kollegor som utnyttjar utemiljön jättemycket ehh även om det är matte... Jag tror det har mycket att göra med hur man är som människa, om man vill vara ute, om man orkar gå ut ur sin egna trygga atmosfär (Fredrik).

Fredrik har uppfattningen att det inte har med om en arbetar på fritids eller om en är lärare i skolan att göra om en bedriver undervisning i utomhusmiljön. Att det

snarare handlar om hur de är som person. Fredriks uppfattning skiljer från Clara och Annas uppfattningar som nämnts tidigare. Viljan att bedriva undervisning utlyfts i denna utsaga tillsammans med ork och att lämna sin egen trygga atmosfär. Är du som personal inte trygg i en miljö, då väljer man lätt bort den miljön att undervisa i.

Ja, det upplever man nog, för att fritidspersonal har en väldigt positiv inställning till utemiljön, oftast. Personal på fritidshem är bättre på att se möjligheterna med uterummet, alltså att se lärandet i den miljön...(Anna).

Inställningen till utemiljön känner Anna är positiv från de som arbetar på fritidshemmet. De ser möjligheterna som finns i utomhusmiljön och använder dem i sin undervisning under fritidstid och under skoltid. Ett stort och fint utbud i närområdet gör det lättare att både planera och bedriva undervisning i utomhusmiljön. Med rätt förutsättningar används utomhusmiljön i undervisningen.

Nej, för de har lika mycket, stor möjlighet att gå ut och ha undervisning i alla fall här hos oss. Det blir mer under vår och sommar förstås... Vi som arbetar på fritids är nog mer utemänniskor de flesta av oss, vi tycker om naturen och att vara ute och röra på sig. Sen har det också med ålder på eleverna är det lågstadiet eller mellanstadiet så skiljer det sig... (Maria).

Maria delar uppfattningen kring att det upplevs svårare att motivera och bedriva undervisning utomhus för elever på mellanstadiet än lågstadiet med Anna. Vidare beskriver Maria att lågstadiet är ute mycket mer än mellanstadiet på deras fritidshem. Maria lyfter även att möjligheterna ser samma ut för alla, men det är fritids som tar sig ann möjligheterna och använder utomhusmiljön mer i sin undervisning.

6.4 Informell och formell undervisning

Informanternas uppfattningar kring vilken typ av undervisning som bedrivs i utomhusmiljön på deras arbetsplatser skiljer sig något åt, det förekommer informell och formell undervisning på samtliga arbetsplatser. För majoriteten av informanterna är det informell undervisning som dominerar, men av olika

anledningar. Några informanter beskriver skillnaden mellan att bedriva undervisning under Friskpassen (Fritid i skola) och sedan på fritidshemmet.

Det beror på, jag personligen har en tendens att ha mer formell undervisning under friskpassen som är under skoltid och sen blir det väl snäppet informellare på fritidstid, just att det ska vara friare och lekfullare... (Adam).

Adam är en av informanterna som både har Friskpass och bedriver undervisning på fritidstid. Adams uppfattning är att det blir mer informellt under fritidstid, då han känner att det ska vara friare och lekfullare än under skoltid. Det hör till fritidshemmet, enligt styrdokumentet. Att det formella förknippas med skolan och det informella blir mer kopplat till fritidshemmet.

Oftast infaller det på informell, att man snappar upp barnens intresse där och då. Men det förekommer också att vi har planerat någon aktivitet utomhus. Speciellt när vädret börjar bli bättre (Hampus).

Hampus arbetar mycket ut efter barnens intresse och därför blir det mesta han gör åt det mer informella hållet i hans verksamhet utomhus. Hampus förklarar vidare:

Vår barngrupp är svårmotiverade till att vara utomhus. Men majoriteten deltar när vi har planerade aktiviteter utomhus, det är dock lättare att motivera dem när vi har något gemensamt alla fritids tillsammans som Fritidshemmens dag (Hampus).

Hampus uppfattning är att barngruppen är svårmotiverad till att vara utomhus överlag, men när personalen väl erbjuder någon aktivitet utomhus deltar de flesta. Hampus upplever att det ibland är ett projekt att få ut eleverna på mellanstadiet, vilket inte upplevs lika svårt på lågstadiet. Fler av informanterna har lyft skillnaden på att arbeta på lågstadiet än på mellanstadiet, när det kommer till utevistelse på fritidstid.

Det är nog 50/50 skulle jag nog säga. På måndagar har vi det alltid uppstyrt, även på rasterna erbjuds det alltid en rastaktivitet... Men annars

är det ganska så fritt de andra dagarna. Men man känner också av barngruppen, behöver de något uppstyrt så ordnar man det (Maria).

Där och då i den mån det går försöker vi spinna vidare på barnens idéer...Förra året hade vi ett projekt som gick från informellt till formellt och vi spann vidare på elevernas intresse. Jag upplever också att det uppstår mer spontant ute... (Maria).

I båda utsagorna från Maria landar hennes undervisning mest i informellt men att det kan gå över i något mer formellt där personalen spinner vidare och använder barnens intresse för att skapa ett lärande kring något speciellt. Att ta vara på stunden där och då upplever Maria som effektivt, eleverna har själva valt ”ämne”, vilket gör att det är lättare att få med dem.

Formell skulle jag nog säga, för att det alltid är att jag har något planerat. Mitt tankesätt är väldigt formellt, men när man väl kommer ut kan det bli mer informellt. Jag vill inte att det ska bli något klassrum utomhus, att de bara ska lyssna på mig, utan att det blir mer spontant (Fredrik).

Fredrik beskriver att i stor utsträckning är det formell undervisning som bedrivs på hans arbetsplats när det är dags för utevistelse. Fredriks uppfattning är att det kan svänga och bli mer informellt när de är ute tillsammans med barngruppen. Eftersom det är deras intresse och behov som styr.

På en mer vardaglig basis så skulle jag nog säga att det är informell undervisning vi använder oss av och på loven blir det mer formellt. Jag upplever dock att mina elever är svåra på samtliga undervisningsmoment, de är så egocentriska. Så själva presentationsmomentet för samtliga aktiviteter måste vara väldigt genomtänkt. Det får vi lägga jättemycket fokus på (Anna).

Informell är det som vi ofta landar i. När vi har en mer formell undervisning tas den inte alltid emot så positivt av eleverna, de deltar om vi har något som vi anser alla ska göra en stund för att prova på. Men så fort det är frivilligt väljer våra elever att själva initiera egna lekar. Vi har därför i vårt arbetslag som mål att vi i personalen ska delta i elevernas lekar mer (Clara).

Anna beskriver att det är den informella undervisningen som förekommer mest på deras fritidshem. Anna samt hennes kollegor är väl medvetna om hur deras barngrupp fungerar och lägger ner mycket tid på själva presentationsmomentet för aktiviteterna som ska erbjudas. Clara har en annan uppfattning, då deras elever helst initierar egna lekar under utevistelsen.

6.5 Sammanfattning av resultat

Personalen som deltagit i studien har många likheter men också skillnader i sina uppfattningar kring undervisningsbegreppet kopplat till fritidshemmet. De är medvetna om att det bedrivs undervisning på fritidshemmet, men begreppet används inte som ett naturligt inslag i verksamheten för många. Bland uppfattningarna syns det bland annat att ett engagemang finns samt en vilja hos personalen att använda utomhusmiljön mer och att de kämpar med olika hinder i sina verksamheter för att uppnå detta. I resultatet blir det även synligt vilken form av undervisning som domineras på fritidshemmet under utevistelsen, den informella.

Genom att sätta samman informanternas uppfattningar och utgå från deras variationer i resultatet har olika utfallsrum skapats, vilket utgör grunden för studiens resultat. Som beskrivits tidigare slutade analyseringsprocessen i fyra utfallsrum, undervisningsbegreppet, utevistelsen som potentiell utgångspunkt, när och vem använder utomhusmiljön och slutligen informell och formell undervisning. Samtliga utfallsrum har den gemensamma nämnaren undervisning som sedan har kopplingen till fritidshemmets verksamhet och den undervisning som bedrivs under utevistelsen.

7. Diskussion

I följande avsnitt kommer studiens resultat diskuteras i relation till styrdokument, tidigare forskning samt litteratur som berör fritidshemmets verksamhet.

Uppfattningarna från informanterna i studien diskuteras, tolkas och jämförs. De viktigaste bitarna i resultatet kommer diskuteras utifrån kategorierna som presenterats i resultatet (avsnitt 6). Därefter redovisas metoddiskussion och avslutningsvis förslag på vidare forskning.

Deltagarna i studien lyfter att undervisningsbegreppet bör användas men att det är mer vanligt förekommande vid planering än i mötet med eleverna. Kanske kan detta förstås som en rädsla för att bli för lik skolan som informanterna uttrycker det. När aktiviteter genomförs under den obligatoriska skoltiden finner informanterna det mer naturligt att använda sig av undervisningsbegreppet. Något som kan förstås som att fritidslärarna kopplar begreppet till hur undervisningen genomförs i skolan. Osäkerheten eller tveksamheten att använda undervisning som begrepp i fritidshemmet har även visat sig i andra studier (Andersson, 2013; Närvänen & Elvstrand, 2014). Resonemanget pekar mot att undervisningsbegreppet behöver implementeras och förstås i fritidshemmets verksamhet. Anledningen till att undervisningsbegreppet inte används kan vara den förändringen från socialpedagogiska till den utbildningspedagogiska arenan (Lager, 2018). Å ena sidan att inte vara bekväma med begreppet kan bero på att informanterna inte landat fullt ut i den utbildningspedagogiska arenan, samtidigt som det i resultatet också visar sig att en del av informanterna börjar bli mer bekväma med begreppet. Å andra sidan att de är medvetna om att det är undervisning som bedrivs på fritidshemmet, men de vet inte riktigt hur de ska använda begreppet i verksamheten. Resultatet i både denna studie och i tidigare forskning aktualiserar frågan om hur nya begrepp implementeras och följs upp i fritidshemmet. Den osäkerhet som rapporteras kan om den inte hanteras resultera i att det i styrdokument och i talet om fritidshemmet finns ett undervisningsbegrepp medan det i verkligheten inte existerar förutom när det ska planeras eller dokumenteras.

Samtliga informanterna lyfter att de ser utomhusmiljön som en potentiell utgångspunkt när det kommer till undervisning. De beskriver att utomhusmiljön är en viktig del i undervisningen för ett fritidshem och att utomhusmiljön kan användas till så mycket, bland annat att det sker en verklighetsanknytning mellan olika lärmiljöer (Szczepanski & Andersson, 2015). Både skolgårdar och närområdet skiljer sig åt mellan informanternas arbetsplatser. Vidare visar studiens resultat att möjligheterna att bedriva undervisning i utomhusmiljön varierar, vilket Sandberg (2009) intresserar sig för. Sandbergs (2009) studie beskriver också hur skolans ambitioner för elevernas utevistelse ser ut, men även vilka möjligheter omgivningen erbjuder eleverna. Resultatet i denna studie visar på att informanterna upplever fler begränsningar under den ”vanliga” fritidsverksamheten som sker efter skoltid för eleverna än på lov och studiedagar. Även en viss utmaning kring själva utevistelsen i sig lyser igenom i resultatet i denna studie hos den personal som arbetar med elever i de äldre åren. Närområdet är något som många av informanterna i studien lyfter. Närområdet är något som personalen på fritidshemmet försöker att väva in i sin undervisning, detta genom att låta sina elever vistas och besöka olika platser i sin kommun. Det bidrar i sin tur till att eleverna får kunskap kring till exempel trafikregler, hur de beter sig på olika platser i samhället med mera. I Sandbergs (2009) studie lyfts även där närmiljön i positiv bemärkelse och att närmiljön bidrar till bland annat elevernas utveckling. Precis som skolan utgår från styrdokument, gör fritidshemmets verksamhet det med, styrdokumentet lyfter bland annat att undervisningen ska innehålla områden som natur och samhälle (Skolverket, 2022). Det leder till att närmiljön blir en viktig och naturlig del i fritidshemmets undervisning.

Resonemanget kring när och vem som använder utomhusmiljön i sin undervisning pekar mot att lärarna i skolan har samma möjligheter som de som arbetar på fritidshemmet att bedriva undervisning i utomhusmiljön. Men att det upplevs som att personalen på fritidshemmet har större möjligheter. Vidare pekar studiens resultat på att det finns en uppfattning kring att det är personalen i fritidshemmet som ser och tar möjligheterna som ges gällande att bedriva undervisning i utomhusmiljön. Å andra sidan framkom det i intervjuerna att de som arbetar på fritidshemmet kanske har ett mer fritt tankesätt och är mer flexibla. En förklaring

till detta som nämndes i intervjuerna, kan vara att lärare och fritidslärare inte har samma utbildning. En annan aspekt är att personalen på fritidshemmet upplever att lärarna vill ha sitt klassrum när de ska undervisa. En förklaring till detta kan vara att de har allt sitt material där och känner sig tryggare i klassrumsmiljön som informanterna uttrycker det. Tidigare forskning visar att det är många lärare som saknar egna relationer till närmiljön, vilket medför svårigheter att bedriva undervisning i utomhusmiljön (Szczepanski, 2013). Därmed stärks resultatet i denna studie av personalens uppfattningar som pekar mot att det är personalen som arbetar på fritidshemmet som mest använder utomhusmiljön i sin undervisning. Å ena sidan lyfter några informanter att vädret till viss del styr vad och när det bedrivs undervisning utomhus. Å andra sidan lyfter de aspekten kring vilken undervisning som kan bedrivas i utomhusmiljön, vilket en informant beskriver enligt följande ”allt som du kan göra inomhus, kan du göra utomhus”. Szczepanskis (2008, 2013) forskning pekar åt samma riktning, att många lärare ser utomhusmiljön som en fördel.

Avslutningsvis pekar studiens resultat åt att det är den informella undervisningen som dominerar, när det kommer till undervisning under utevistelsen på fritidshemmet. Informanterna lyfter att de upplever att den undervisning som sker utomhus blir under friare former för eleverna än den undervisning som de har under skoltid. Tidigare forskning pekar på att just informella läroprocesser ses som en av fritidshemmets styrkor (Boström et al., 2015). Informanterna själva beskriver att de undervisar på ett mer lättsamt sätt. En förklaring till detta kan ha att göra med att fritidshemmets verksamhet ska bygga på just frivillighet och vara styrt efter elevgruppens intresse och behov. Just frivilligheten är något som återkommer i studiens resultat. Oavsett om det är informell eller formell undervisning, är samtliga aktiviteter frivilliga för eleverna att delta i, vilket Perselli och Haglunds (2022) forskning också pekar på. När det kommer till den formella undervisningen visar studiens resultat på ett visst motstånd från eleverna på fritidshemmen, att de hellre vill komma på egna aktiviteter eller lekar än att delta i den planerade undervisningen som erbjuds. En anledning till detta kan vara hur aktiviteterna presenteras för eleverna, det är personalens uppgift att sälja in aktiviteterna för eleverna, än om hela fritidshemmets verksamhet bygger på

frivillighet. Genom att låta eleverna göra det som de själva väljer, hoppas personalen att eleverna känner sig delaktiga. Som informanterna lyfter så får de lägga mycket tid på själva presentationsmomentet kring aktiviteterna som de erbjuder eleverna och att de själva försöker bjuda in sig i elevernas lekar för att se vad eleverna hittar på. Jonssons (2018) forskning lyfter just det här kring möjligheten för eleverna att känna delaktighet.

7.1 Metoddiskussion

Enligt Bryman (2011) förekommer det diskussioner kring hur relevanta begreppen validitet och reliabilitet är när det kommer till kvalitativ forskning. Vidare lyfter han några enklare begrepp, däribland tillförlitlighet, pålitlighet och äkthet. Genom att informanterna har delgett sina uppfattningar kring följande områden begreppet undervisning, hur de ser på undervisning kopplat till utevistelsen, vem och när används utomhusmiljön samt vilken form av undervisning som bedrivs under utevistelsen har studiens syfte uppnåtts och forskningsfrågan besvarats. Genom att utgå från Brymans begrepp beskrivs metodval och de olika steg som gjorts i min studie kopplat till begreppen, tillförlitlighet, pålitlighet och äkthet. Enligt Bryman (2011) ska författaren till studien presentera så pålitliga beskrivningar av den sociala verkligheten som möjligt, för att påvisa studiens tillförlitlighet. Därför har studiens olika delar beskrivits så utförligt så möjligt och redogjort för de val gällande bland annat forskningsfråga, teori, metod och analysmodell som gjorts.

Studiens resultat bör beaktas i relation till dess representation rent generellt och studiens storlek. Då detta är en relativt liten undersökning, där endast sju enskilda intervjuer har genomförts kan inte resultatet ses som representativt för alla som arbetar på fritidshem (Bryman, 2011). Eftersom studien är intresserad av personalens olika uppfattningar kring fenomenet undervisning under utevistelsen, var valet kring teori ganska självklart. Fenomenografin intresserar sig för hur olika fenomen kan uppfattas ur ett mänskligt perspektiv och lägger inte fokus på hur något egentligen är (Kroksmark, 2007). Så föll valet på fenomenografin och vald metod på semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer har en låg grad av struktur, vilket innebär att intervjuaren ger informanten stor möjlighet att svara med egna ord (Patel & Davidson, 2019). Samtliga intervjuer

genomfördes fysiskt vid informanternas arbetsplats. Intervjuerna genomfördes med hjälp av intervjuteknikerna probing och ickeverbal probing (avsnitt 4.1). Teknikerna i sig hjälpte mig som intervjuare att få mina informanter att ge så detaljerade svar på intervjufrågorna som möjligt och gav dem möjlighet att utveckla sina svar vid behov. Precis före samtliga intervjuer genomfördes fick informanterna ta del av intervjufrågorna, detta för att ge informanterna chansen att forma sina uppfattningar kring fenomenet som var i fokus. En svårighet som uppstod var att de informanter som inte var helt bekväma med undervisningsbegreppet blev osäkra och tvekade lite vid några frågor. Detta ledde till att följdfrågor ställdes till informanterna.

Bryman (2011) beskriver begreppet pålitlighet enligt följande; det ska finnas en tydlighet, ärlighet och författaren ska dela med sig av alla faser i forskningsprocessen. Vidare förklarar han att andra forskare kan fungera som granskare. Arbetet i sin helhet och olika delar har lästs av handledare, bedömande lärare och andra studenter vid Högskolan Kristianstad inför handledningstillfällena, ventileringsseminarium och slutseminarium. De kommentarer och diskussioner som uppkommit kring min studie vid dessa tillfällen har lett studien framåt och gett mig som författare nya ögon att se på min studie med. När det kommer till urvalet av respondenter, användes en kombination av bekvämlighetsurval och ett subjektivt urval. Om studien skulle genomföras igen skulle jag välja att satsa på endast ett subjektivt urval. Anledningen till detta är att bekvämlighetsurvalet har begränsat mig något. Då jag valde att genomföra alla intervjuer fysiskt på plats hos informanterna på skolor i samma kommun, bidrog detta till att rekryteringsprocessen effektiviserades inom ramen för studiens tid. Genom att istället använda enbart subjektivt urval hade jag kunnat genomföra några intervjuer digitalt och med informanter i andra kommuner för att få fler informanter, men även för att få ett bredare resultat. Att några av deltagarna och intervjuutföraren är bekanta sedan tidigare kan både vara positivt och negativt. Positivt i den bemärkelse att det inget trygghetskänsla för deltagarna, samtalen flyter på och känns naturligt. Ur en negativ aspekt kan bekvämligheten göra att informanterna blivit bekväma och tar förgivet att intervjuaren förstår vad de menar med sina uttryck också vidare. För att motverka detta använde jag som

intervjuare mig av probing och ickeverbal-probing vid tillfällena där jag redan förstått vad informanten menade, men för att skapa en tydlighet i deras svar och öka tillförlitligheten i deras svar.

För att analysera mitt material har jag använt mig av en sjustegsmodell, som används inom fenomenografin (avsnitt 5.1). Detta stärker pålitligheten i min studie, då varje steg i analysprocessen beskrivs noggrant i kronologisk ordning. När det kommer till studiens äkthet talar Bryman (2011) bland annat om huruvida studien ger en rättvis bild av olika åsikter och uppfattningar som finns i den grupp av människor som deltagit, samt om undersökningen hjälper de som deltagit att få en bättre förståelse för sin sociala situation eller den miljö de lever i. Genom att inkludera utsagor från samtliga informanter i mitt resultat visar detta på äktheten i studien. Genom att lyfta fram olika uppfattningar och genom att göra olikheterna i deras utsagor synliga för läsaren. Genom att lyfta undervisningsbegreppet i intervjuerna och i denna studie anser jag att informanterna har fått upp ögonen för begreppet och skapat sig en djupare och ny förståelse kring begreppet.

7.2 Förslag på vidare forskning

Det hade varit välkommet om det hade forskats vidare kring hur elever uppfattar begreppet undervisning kopplat till fritidshemmets verksamhet för att kunna jämföra detta med personalens uppfattning om undervisningsbegreppet. Det vore också intressant att forska vidare kring hur elever ser på den undervisning och de aktiviteter som de deltar i eller erbjuds under utevistelsen på fritidshemmet.

Referenslista

- Ackesjö, H., & Dahl, M. (2022). Pedagogisk takt i fritidspedagogisk undervisning: En välregisserad dans mellan lärare och elever. *Nordisk tidsskrift, vol 8(1)*, 63-77. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v8.3331>
- Ackesjö, H., & Haglund, B. (2021). Fritidspedagogisk undervisning: En fråga om intentionalitet, situations-styrning och inbäddning. *Utbildning och Lärande / Education and Learning. Vol. 15, (1)*, 69-87
<https://doi.org/10.58714/ul.v15i1.11230>
- Andersson, B. (2013). *Nya fritidspedagoger – i spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer* [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:603114/FULLTEXT02.pdf>
- Boström, L., Hörnell, A., & Frykland, M. (2015). Learning environments at Leisure-Time Centres in Sweden: A Comprehensive Survey of Staff Perceptions., *International Journal for Research on Extended Education vol 3(1)*, 5–23
<http://dx.doi.org/10.3224/ijree.v3i1.19578>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2 uppl.). Liber.
- Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Studentlitteratur.
- Dahlgren, L. O., & Johansson, K. (2019). Fenomenografi. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (3 uppl. s. 179-192). Liber AB.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4 uppl.). Studentlitteratur.
- Faskunger, J., Szczepanski, A., & Åkerblom, P. (2018). *Klassrum med himlen som tak* (Rapport nr 10). Linköping: Linköping University Electronic Press.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1218908/FULLTEXT05.pdf>

- Fägerstam, A. (2013). High school teachers' experience of the educational potential of outdoor teaching and learning. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning* 14(1), 56-81 <https://doi.org/10.1080/14729679.2013.769887>
- Jonsson, K. (2018). *Socialt lärande: arbetet i fritidshemmet*. [Licentiatuppsats, Västerås: Mälardalens högskola]. Diva-portal. <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1231356/FULLTEXT03>
- Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik – en didaktisk möjlighet. *Didaktisk Tidskrift vol 17(2-3)*, 1-47
<https://www.tomaskroksmark.se/Fenomenografiskdidaktik%202007.pdf>
- Lager, K. (2015). *I spänningsfältet mellan kontroll och utveckling. En policystudie av systematiskt kvalitetsarbete i kommunen, förskolan och fritidshemmet*. [Doktorsavhandling, Göteborg Universitet]
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/40661/gupea_2077_40661_2.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Lager, K. (2018). Att undervisa i fritidshem: omsorg, lärande och utveckling i en helhet. *Educare*, (2), 51–68. <https://doi.org/10.24834/educare.2018.2.3>
- Lager, K., & Brännberg, I. (2022). *Fritidspedagogiskt arbete: En bok om metodik* (1 uppl.). Studentlitteratur.
- Ljusberg, A.-L., & Holmberg, L. (2019). Lärare, barn och lärande i kurslitteratur. Ideologiska dilemman i talet om fritidshem. *Educare* – 2019(3), 17-33. <https://doi.org/10.24834/educare.2019.3.2>
- Marton, F., & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Studentlitteratur.
- Marton, F. (1981). Phenomenography — Describing conceptions of the world around us. *Instructional Science* 10, 177–200.
<http://dx.doi.org/10.1007/BF00132516>
- Närvänen, A. L. & Elvstrand, H. (2014). *På väg att (om)skapa fritidshemskulturer. Om visioner, gränsdragningar och identitetsarbete*. Barn –

Forskning om barn og barndom i Norden, 32(3), 9–25. <https://doi.org/10.5324/barn.v33i3.3498>

Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (5 uppl.). Studentlitteratur.

Persellie, A. K., & Haglund, B. (2022). Barns perspektiv och barnperspektiv: en analys av utgångspunkter för fritidshemmets undervisning. *Pedagogisk forskning i Sverige. Vol. 27, nr 2*, s. 75-95 <https://doi.org/10.15626/pfs27.02.04>

Rohlin, M. (2017). Fritidspedagogik och lärande. I A.S. Pihlgren (Red.), *FRITIDSCHEMMET* (2 uppl. s. 115-141). Studentlitteratur.

Sandberg, M. (2009). *Barn och natur i storstaden: en studie av barns förhållanden till naturområden i hemmets närhet - med exempel från Stockholm och Göteborg*. [Licentiatavhandling Göteborg, Göteborgs universitet] https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/20095/gupea_2077_20095_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Skollag. (SFS 2010:800). Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet - Lgr22*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

Szczepanski, A. (2007). Uterummet - ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I A. Szczepanski, JP. Strid, S. Sjölander & L.O. Dahlgren (Red.), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla - Närmiljö blir lärmiljö* (1 uppl. s. 9–37). Studentlitteratur.

Szczepanski, A. (2008). *Handlingsburen kunskap: lärares uppfattningar om landskapet som lärandemiljö*. [Licentiatuppsats, Linköpings universitet]. <https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:234992/FULLTEXT01.pdf>

Szczepanski, A. (2013). Platsens betydelse för lärande och undervisning: ett utomhuspedagogiskt perspektiv. *NorDiNa: Nordic Studies in Science Education*, 9:1, s. 3–17 <https://doi.org/10.5617/nordina.623>

Szczepanski, A., & Andersson, P. (2015). Perspektiv på plats – 15 professorers uppfattningar av platsens betydelse för lärande och undervisning utomhus. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 20(1–2), s. 127–149. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:812470/FULLTEXT01.pdf>

Szczepanski, A. & Dahlgren, L.O. (2011). Lärarens uppfattningar av lärande och undervisning utomhus. *Didaktisk Tidskrift*, 20(1), 21-48. <https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:234955/FULLTEXT01.pdf>

Szczepanski, A., Malmer, K., Nelson, N., & Dahlgren, L.O. (2007). Utomhuspedagogikens särart och möjligheter ur ett lärarperspektiv. En interventionsstudie bland lärare i grundskolan. *Didaktisk Tidskrift*, 16, (4), s. 27–35. <https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1640535/FULLTEXT01.pdf>

Uljens, M. (1997). Grunddrag till en reflektiv skoldidaktisk teori. I M. Uljens (Red.), *Didaktik - teori, reflektion och praktik* (1 uppl., s. 166–197). Studentlitteratur.

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi: forskning om uppfattningar*. (1 uppl.) Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer*. Vetenskapsrådet. [file:///C:/Users/THAN13/Downloads/Forskningsetiska_principer_VR_2002%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/THAN13/Downloads/Forskningsetiska_principer_VR_2002%20(1).pdf)

Wernholm, M. (2023). Undervisning i ett fritidshem för alla? *Pedagogisk forskning i Sverige*, vol 28(4), 64-85. <https://conferences.lnu.se/index.php/PFS/article/view/3173/3632>

Bilaga 1

Missivbrev / Informationsbrev

Datum: _____

Till personal i fritidshem:

Förfrågan om deltagande i studie om undervisning som bedrivs under utevistelse

Hej!

Mitt namn är Therese Andersson student från Högskolan Kristianstad som läser sista terminen på grundlärarutbildningen med inriktning mot fritidshem. Jag ska nu påbörja mitt examensarbete och vill därför med detta brev, fråga om du är intresserad av att delta i min studie. Syftet med min studie är att fördjupa kunskap kring personalens uppfattning och resonemang kring undervisning som bedrivs på fritidshemmet under utevistelsen. Jag vill gärna intervjua dig, personal inom fritidshemmet. Genom min intervju är min förhoppning att ta del av er kunskap, syn och arbete runt undervisning under utevistelse på fritidshemmet.

Intervjun kommer att vara under ett tillfälle och kommer att ta ca 30–45 minuter. Under intervjun kommer hänsyn att tas till Vetenskapsrådets etiska principer för forskning. Det innebär att du kan när som helst under intervjun kan välja att avsluta intervjun och ditt deltagande, det innebär att ditt deltagande är frivilligt. Ditt namn kommer inte att nämnas i studien och du kommer inte att kunna identifieras. Intervjun kommer att spelas in genom ljudinspelning. Materialet från intervjun kommer att behandlas konfidentiellt och resultatet kommer endast att användas i vår forskningsstudie. Mitt examensarbete kommer att publiceras på Högskolan Kristianstads hemsida där det är öppet för alla att läsa.

Om du har några frågor eller funderingar om intervjun eller mitt arbete så får ni gärna kontakta mig för mer information.

Med vänliga hälsningar

Therese Andersson: therese.andersson0060@stud.hkr.se

Handledare på Högskolan Kristianstad:

Lina Hellberg: lina.hellberg@hkr.se

Samtycke:

Jag samtycker till att ljudinspelning tas under intervjun samt att resultatet av detta inspelade material används som empiriskt material i forskningssyfte.

Underskrift och namnförtydligande:

.....

.....

Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Hur uppfattar du undervisningsbegreppet kopplat till fritidshemmet?

Är det något som används? På vilket sätt iså fall?

2. Känner du dig bekväm med undervisningsbegreppet?

Varför? På vilket sätt?

3. Ser du utevistelsen som en potentiell utgångspunkt för fritidshemspedagogisk undervisning?

4. Hur uppfattar du möjligheterna för dig som pedagog att bedriva undervisning i utomhusmiljön?

På vilket sätt används utomhusmiljön i undervisningen på ditt fritidshem?

5. Skulle du säga att ni i största mån utför formell eller informell undervisning under er utevistelse i fritidshemmet?

6. Hur är dina uppfattningar kring den formella undervisningen i utomhusmiljön? (Följdfråga: Sker den upplever du?)

7. Hur är dina uppfattningar kring den informella undervisningen i utomhusmiljön? (Följdfråga: är det lätt att fånga upp upplever du?)

8. Hur är din uppfattning kring följande påstående: "Personal på fritidshem upplevs ha större utrymme och möjlighet att använda utemiljön på ett helt annat sätt i sin undervisning än lärarna under skoltid"

Följdfrågor:

Konkreta exempel, situationer

Varför?

Vad menar du då?

Hur tänker du när du säger...?

Utveckla gärna...